

Inserati se sprejemajo in veljajo tristoletna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedicija na Starem trgu h. št. 16.

SLOVENEK

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na stolnem trgu hiš. št. 284.

Izhaja potrikrat na teden in sicer v torek, četrtek in saboto.

Interpelacija

na slavno c. kr. vlado zaradi germanizacije slovenskih šol in uradov,

stavljena v seji kranjskega deželne zbornice
8. okt. 1874.

Prva žalostna posledica francosko-nemške vojske se je pokazala za nas avstrijske Slovanov v padu Hohenwarthovega ministerstva v toliko, kolikor je namerjalo taisto nam Slovanom pravično biti, in v nastavi germanizatornega ministerstva Lasserjevega, imenovanega „Auersperg“, čegar pojedini člani so se že poprej v javnem delovanju po svojem sovražstvu do Slovanstva odlikovali. Pri nastopu tega ministerstva smo bili mi Slovanov, kar se naše narodnosti tiče, na najhujše pripravljani, in nismo se motili.

Prvi korak zoper nas Slovence je to ministerstvo s tem storilo, da nam je prvosednika na čelo dežele postavilo, o katerem so vsi vladni privrženci in principijalni sovražniki Slovanov pismeno in ustno pripovedovali, da ima vse zmožnosti in tudi vso potrebno voljo, Slovanstvo izkoreniniti. V to svrhu: to je našo slovensko narodnost potepati, je nastopila sedanja vlada dva pota. Prvi je bil najsigurnejši, ki pelje k iztrebljenju vsake narodnosti, namreč: potujčevanje šole. Za to je vlada precej poprešnjega, zmernega, sicer vladi jako udanega, Slovence pa vendar kolikor toliko pravičnega nadzornika ljudskih šol odstranila, in je na njegovo mesto posadila moža brez vseh zadostnih znanstvenih izpitov in brez vsega vednostnega izobraženja, ki je njega dni (1860, 1861, 1862 in 1863.

leta) spadal v Ljubljani med najbolj ognjene narodno-slovenske pristaše in se je potem, zapustivši nekoristno slovensko zastavo, odlikoval v nam sovražnem taboru po vseh društvi ravno z enakim postopanjem zoper našo narodnost. To njegovo delovanje zoper naše zahteve ni pri tej vladi na kamenita tla palo. Kakor smo omenili, postal je nadzornik ali bolje rekoč, germanizatorni „strah“ ljudskih učiteljev na Kranjskem.

Ustanovila se je potem pod zaštitom vlade zeloglasna „Laibacher-Schulzeitung“ v ta namen, da v tem listu nekaj pošteni slovenski naredni učitelji, ali zdaj po vladnem pritisku moralno pokvarjeni prisiljeno zoper slovensko majko zabavljajo in se na ta način vladi prilizujejo. Taisti cilj in konec ima ob enem ustanovljeni „kranjski Lehrerverein“. Prekim očesom gleda „učiteljski strah“ tiste značajne ljudske učitelje, ki imajo še toliko poguma, se temu društvu odtezati in se samo s pedagogiko pečati. Vse nadzorovanje tega nadzornika meri na to, v koliko naši ljudski učitelji slovenski deci nemščino v glavo ubijajo, ne pa koliko se otroci v obče na podlagi materinščine za življenje koristnega naučijo.

Učiteljska pripravnica bi imela, ker slovenske učitelje za slovenske ljudske šole odgaja, slovenska biti; in bila je res spočetka že več, kot na pol slovenska. Ali pod tem nadzornikom se je z vladno pomočjo spet vsa pripravnica germanizirala.

Da bi vlada v omenjene svrhe šolstvo popolno v svoje roke dobila, ni se sramovala kar meni nič tebi nič „sans gené“ ustavo prelomiti in si s tem večino v deželni šolskem svetu pridobiti, vse naše pritožbe zo-

per ta nečuvni vladni ustavolom so bile žali bog brez vspeha! Ravno tako je vlada z goriškimi deželnimi šolskim svetom ravnala, ker tudi tam Slovenci prebivajo. Ker ima zdaj vlada po nepostavnem potu pridobljeno večino v deželni šolskem svetu, ravna z našimi šolami, kakor se jej zdi, da bi se ponemčevanje najbolj pospeševalo.

Akoravno je še naredba bivšega ministra Jirečka od 8. oktobra 1871. leta št. 10456 v polni veljavi, je kljub temu vlada slovensko realno gimnazijo v Kranji v nemško spremenila, je na ljubljanski realki slovenske paralele odpravila in še ni dozdej na realni gimnaziji v Novem mestu niti v enem predmetu razen veronauka slovenskega jezika kakor učnega jezika vpeljala. Na ljubljanski realki v sredini Slovenije je italijanski jezik za vsakega učenca obligaten, med tem, ko je učenje slovenščine vsakemu učencu na prosto voljo dano! Da se pa za smehovanju in tepanju slovenščine na ljubljanski realki krona na glavo postavi, učijo se slovenščine v vseh razredih nižje realke slovenski učenci z nemškim učnim jezikom!

Slovenski sposobni prosilci večidel ne dobijo mesta na naših srednjih šolah, med tem, ko se nam Nemci in drugi inostranci dan za dnevom s krajnih mej Cis- in Translajtanije vrivajo za profesorje in ravnatelje.

Tako je vlada zavrgla prošnjo profesorja Franca Erjavca, ki slovi pri strokovnjakih in med celim slovenskim narodom kakor izvrsten naravoslovec in pedagog, ki je že premnogo lepega v svoji stroki v slovenskem in hrvatskem jeziku napisal, akoravno je bil od kranjskega deželne šolskega sveta „primo loco“

Podlistek.

Profesor Franc Šuklje in tridesetletna vojska.

(Spisal Val. Sežun.)

Profesor Fr. Šuklje je v programu novomeške gimnazije za l. 1874 priobčil spis o „tridesetletni vojski v svojih početkih“, kateri je enostranski, poln mrzenja do katoliške cerkve, poln pa sočutja in hvalisanja protestantizma. V pojasnjenju te kritike naj sledé te-le črtice:

I.

„Cesar Maks II.“, piše g. Šuklje, „je bil po svojem prepričanju novi (protestantovski) veri bolj vdan“. Kakošno je bilo to prepričanje? Dober, katoliški veri iz srca vdani oče Maksa II., Ferdinand I., je bil svojemu sinu iz nevednosti in po nesreči dal za odgovitelja Volbenka Avgusta Severa, kateri je bil učenec Lutrov in Melanhtonov. Leta 1539 je ta zapeljivec sicer službo zgubil in se v Wit-

tenberg podal, ali kar je bil svojemu učencu v srce zasadil, je ta obdržal, tem več, ker se je Maks trdno tega držal, kar je enkrat sprejel. Iz tega namena je dalje Maks pridno pisaril Krištofu, vojvodu württembergu, kateri mu je pošiljal dotične luteranske bukve. Branje teh bukev in občevanje z osebami nove vere, posebnost z Boštjanom Pfauserjem, je Maksa še bolj zmotilo. Pfauser je bil katolišk duhoven, pa po zgledu meniha Lutra se je oženil in novo vero učil, v kateri je l. 1569, pregnan iz Dunaja, kot Lauingiški superintendent umrl. Ferdinanda I. je to početje njegovega sina Maksa hudo peklo. Pa ne njegovo prijazno pismo, ne prizadevanje jezuita Krištofa Roderiha, ne pogovori s slovečim varmiškim (Ermland) Stanislavom Hozijem, ni zamoglo Maksa popoboljšati. V l. 1564 je Ferdinand I. umrl, in Maks II., zdaj cesar, ni bil ne krop ne voda. Za vero svojih podložnikov se ni čisto nič brigal, večina njegovih vojskovodjev je bila protestantovska; eden izmed njih, Lazar Švendi, je bil celó predsednik sinode ogerskih luteranov. Ta Švendi in general Rüber sta na vso

moč podpirala protestantizem. Vladanje Maksa II. je bilo šibko, na Ogorskem so po večjem gospodarili Turki in erdeljski vojvoda Ivan Žiga Zapolya, ki je bil celó socinijanec postal. — Proti koncu pa je bil Maks II. od nagljenja do protestantov nekoliko odjenjal; silno prepiranje med njimi zavoljo dobrih del, ko je eden to, drugi drugo, danes tako, jutri zopet drugače učil, sploh pomanjkanje edinstvi pri protestantih, razun v sovražstvu do katoliške cerkve, in mnoge politiške zadeve so Maksu II. odprle oči, da je kot katoličan umrl 12. okt. 1876, še le 50 let star.

II.

Profesor Šuklje v omenjenem spisu napada jezuite kot „prekanjene očete“, ki so se po šolah šopirili in ljudstvu preteklost iz zavesti iztirali. Nitukaj namen pisati apologije jezuitov; opomnim le na tedanje avstrijske zadeve, ki so bile silno žalostne. — Seme krivoverstva, ki ga je l. 1517 Luter v Wittenbergu zasejal in potlej neprenehoma s svojim jezikom in svojimi spisi do smrti 18. februarja 1546 razsiral, je kmalo pokazalo svoj sad —

predložen. Imenovala je mesto njega za profesorja na ljubljanski realki mladega, slovensčine nezmožnega, neskušnega Nemca, nekega Voss-a, med tem, ko že gosp. F. Erjavec 15. leto v svoji stroki podučuje.

To so v kratkem navedeni koraki, po katerih je vedela vlada vse srednje in ljudske šole v svojo pest dobiti z edinim namenom vse ponemčiti. — Drugi pot, kterege je ta vlada nastopila v pospeševanje svojega cilja, t. j. za ponemčevanje našega naroda, je: odstranjenje vseh domačih še slovensko čutečih uradnikov iz administracije. Naši uradniki v upravi so po ustavni čeri zadnjih 13 let že tako zbegani, da se skoro nobeden ni upal v javnem življenju za svoj narod potezati se. Ali mnogo med njimi je bilo vsaj še toliko poštenih, da niso svoje narodnosti zatajevali in v javnosti zasmehovali. Ali že tako neutralno držanje naših domačih uradnikov je bilo sedanji vladi trn v peti.

Naenkrat je bilo brati po različnih ustavovernih listih, da ne more vlada na Kranjskem s sedanjim „narodnim“ uradniškim aparatom naprej, da so v tem obziru temeljite spremembe neobhodno potrebne itd. v tem smislu. Kmalu se je govorilo v Ljubljani, da je pri vladi veliko število, govorilo se je celo, da okoli 200 domačih vradnikov, proškrbiranih, ki se imajo iz domačije izgnati in v skrajna mesta Cislajtanije prestaviti, samo zaradi tega, ker imajo to nesrečo, da jih je slovenska majka rodila. Akoravno so se ti glasi večkrat ponavljali, vendar ni nihče verjel, da bi kdaj ktera vlada pri obstoječem § 19. osnovnih postav utegnila tako predrzna biti, se poskusiti s tako novošegno „sicilijansko vespero“ med našimi slovenskimi administrativnimi vradniki.

Ali prevarili smo se v svojem dobrem mnenju o sedanji vladi, — kajti žalibog, ti čudni glasovi so se obistinili. Kakor strela iz jasnega je pala vlada to spomlad med pohlevne in v političnem oziru popolno nedolžne poštni in telegrafske vradnike. Samo in izključljivo zaradi tega brez vsakega drugega uzroka je nekoliko teh revežev v avstrijsko Sibirijo (Bukovino) premestila, ker so imeli edino to napako, da so rojeni Slovenci in toliko pošteni, da se niso hoteli z narodnim **renegatstvom** vladi prilizovati. Da je to res, očitven je dokaz, da je eden teh premeščenih uradnikov smel doma ostati, ker se je dal kakor ud iz vseh narodnih društev izbrisati in v „kazino“

kmečko vojsko (Bauernkrieg), spodjedanje posameznih krščanskih resnic, razuzdanost, razrušenje zakona, ženitev malopridnih duhovnikov itd. — Že l. 1520 so višji stanovi na Dunaji vžgano prebirali Lutrove bukve; odpadnik Pavel Spretter je bil eden najprvih oznanovalcev protestantizma v Avstriji. Plemenitaši so iz Wittenberga svojim otrokom dobivali odgojitelje, ter duhovnijam, kjer so bili patroni ali tudi le oskrbniki (Vogt), luteranske osebe vsilovali za dušne pastirje. Najpoprej od protestantovskih vladarjev vpeljano načelo: „Cujus regio, illius et religio“, so kmalo tudi protestantovski grajščaki na svojih posestvih posnemali. Radi ali ne radi so morali njihovi podložniki (Grundholden) sprejemati luteranske duhovnike. Tako je rasel protestantizem po Avstriji, po Štajarskem, Koroškem in Kranjskem. Še žalostnejša je bila osoda katoliške vere v česki kraljevini in z njo združenih deželah na Moravskem, v Šleziji, v Lužicah (Lausitz). Rogovilstvo, krivoverstvo, ktero je glasoviti (Šuklje piše: slavni!) Hus v Pragi po zgledu

in v „konstitucionalno društvo“ vpisati. Drugi eklatantni dokaz, da se je bila res taka lista proškrbiranih slovenskih vradnikov napravila, je ta, da je bil tudi poštni vradnik g. Avgust Moos premeščen, akoravno je bil že štirir mesece poprej — umrl.

Popraševali so premeščeni siromaki v Ljubljani in na Dunaji pri ministerstvu, zakaj jih je ta kazen zadela, naj se jim vendar vzrok pové? Ali do današnjega dneva niso nobenega vzroka izvedeli, povsod so jim odgovorili z ničevno frazo: „iz službenih obzirov“ (aus Dienstesrücksichten), in romati so morali s solznimi očmi iz domovine v Bukovino, Tirole in drugam.

Akoravno imajo poštni uradniki neprenehoma s slovenskim občinstvom opraviti, je vendar vlada namesto odpravljenih Slovencev trde slovensčine nezmožne Nemce postavila.

Vlada naj le malo pomisli, kakšen vtis je ta njen čin na celo deželo napravil, „da se Slovenci iz svoje domovine brez vzrokov samo zavoljo tega preganjajo, ker so slučajno rojeni Slovenci“. Naj vlada na dalje pomisli, kako s takim početjem vse vradništvo v političnem oziru demoralizuje in korumpira.

Niti pod Metternichom niti pod Bachom se niso Slovenci tako brezozirno iz svoje domovine zavoljo svoje narodnosti preganjali, kakor pod sedanjo tako imenovano „liberalno“ vlado. Iz vsega navedenega vladnega postopanja se vidi, da jej je liberalizem le vnanji svit, s katerim nevedno občinstvo moti; pravi in edini njen namen je pa preganjanje in tlačenje Slovanstva, oziroma Slovenstva.

Hohenwartovo ministerstvo je pri svojem nastopu v prijavljenem programu reklo, da mu je prva svrha § 19. osnovnih državnih postav ne le po črki, temuč tudi v pravem pomenu praktično izpeljati. To ministerstvo pa vse žile napenja, da bi se ta § za vse nenemške narode v Avstriji na posmeh in na ruglo postavil.

Ker pa kljubu vsem tem navedenim, dan za dnevom se ponavljajočim faktom vlada vedno in konsekvntno tají, da misli Slovence ponemčiti, stavljajo podpisani do slavne c. kr. vlade to-le vprašanje:

I.

a) Iz katerih vzrokov se je bivša že na pol slovenska učiteljska pripravnica v Ljubljani zopet popolno ponemčila?

b) Iz katerih vzrokov se je bivša slovenska realna gimnazija v Kranji zopet ponemčila?

Angleža Wiklefal 1402—1414 podkuril, je še zmiraj tlelo. Ko se je protestantizem oglasil, so Husovi privrženci, utrakvisti, skoraj enoglasno se ga poprijeli, in v začetku 17. stoletja je bila večina českega plemstva protestantovska. — Najhujše pa je bilo na Ogorskem. Komaj so prišle prve Lutrove bukve na svitlo (1518), že so jih trgovci na Ogersko in Sedmograško zanesli.

Mihael Seklosi je bil v Ujhejli eden najprvih pridigarjev nove vere in Nemci v Szepuskem (Zips) in v Sedmograškem so se radovoljno luteranstva poprijeli. Ambrož iz Šlezije in Juri, poprej dominikansk menih, sta v Sibirju (Hermannstadt) prva luteranstvo trosila, in Marko Pemplinger, grof Saksonov, je njima šel jako na roke. Na Ogorskem so bili oznanovalci protestantizma Štefan Kopacsy, Mihael Ostoray, Andrej Badizius, najhujši pa je bil Matija Devay, imenovan Lutherus Hungarius. Najmočnejše rodbine plemstva — Balassa, Bathyani, Boeskey, Turzo itd. so bile odpadle k protestantom.

(Dalje prih.)

c) Iz katerih vzrokov se še ni na realni gimnaziji v Novem mestu na nobonem razredu slovenski jezik kakor učni jezik vpeljal?

d) Iz katerih vzrokov so se na ljubljanski realki že obstoječe slovenske paralelke odpravile?

e) Zakaj je na ljubljanski realki učenje slovenskega jezika vsakemu učencu na prosto voljo dano, med tem ko je italijanski jezik za vsakega učenca, brez razločka narodnosti, obligaten?

f) Zakaj se na vseh nižjih razredih ljubljanske realke zoper vsa pedagoška načela slovenskim učencem slovenski jezik z nemškim učnim jezikom razlaga?

g) Zakaj se po raznovrstnih postranskih potih, posebno pa vsled pritiska na učitelje po nadzorniku ljudskih šol, nemščina v ljudske šole sili, mesto da bi se samo na to gledalo, da se otroci kaj koristnega na podlagi materinščine naučé?

II.

a) Iz katerih vzrokov se je letos na spomlad nekoliko slovenskih poštnih in telegrafnih uradnikov brez vidnega vzroka nanaglooma v skrajne pokrajine Avstrije premestilo?

b) Iz katerih vzrokov je vlada mesto njih pri pošti trde, slovensčine nezmožne Nemce nastavila?

V Ljubljani, 6. oktobra 1874.

Dr. V. Zarnik, Kozler, Obreza, Karol Rudež, Horak, Kramar, Jugovic, Tavčar, Toman, Lavrenčič, dr. Costa, Murnik, dr. Poklukar, Pakiž, Kotnik, dr. Bleiweis.

Politični pregled.

V Ljubljani 12. oktbr.

Vnanje države.

O grofu **Arnimu** se ne sliši nič novega in treba je čakati, kaj bode sodnijska preiskava spravila na dan. Nekteri listi trdijo, da se grof dobro počuti in da zaradi tega tudi viša sodnija ni privolila izpustiti ga, dasi je družina za-nj ponudila pol milijona tolarjev kavcije. „Kreuzzeitung“ pa piše, da grof boleha. — Kolonijski škof je bil 9. t. m. iz ječe spuščen, trierski pa še ne, ker se je državni pravdnik proti dotični določbi deželne sodnije pritožil. — 19. okt. se začne sodnijska obravnava proti Kullmannu, h kateri bode brž ko ne tudi Bismark prišel. — Cesarica Avgusta je 8. t. m. prišla v Frankfurt ter pozdravila tam zbrane gospé nemških ženskih društev.

Na **Laško** naj gre in k Minghettu naj hodi v šolo, kdor hoče biti dober denarni minister. Zedinjena Italija ima vsled službenih skazov tirjati 88 milijonov zastalih davkov. Ko je financir Minghetti v marciju tega leta svoje nove davkarske načrte zboru predložil, je naznanil brez ovinka, da je malo upanja, da bi se vladi posrečilo od teh zastalih davkov kaj dobiti. Upal je, da bo s tem zbornico prisilil njegove nove davke odobriti. V proračunu stroškov za l. 1875 pa navede teh 88 milijonov kot gotove dohodke, da bi se pomanjkljaj prihodnjega leta veliko manjši videl, kakor je res. Naveden je za kakih 55 milijonov, bo pa znašal 160 milijonov. Tako zna ministerstvo Minghettievo ravnotežje v državnem oskrbovanju popraviti.

Velika sodnijska obravnava z „bodalcí“ (accoltatori, Erdolcher), ki je bila te dni v Raveni, odkriva toliko pleš laške vlade, da se ministerijelnim organom zdi potrebno pomagati si z neumno in nesramno lažjo, „da storjena hudodelstva so pripisovati papeževi vladi.“

Hudodelstva so se pa godila l. 1866. do 1872. L. 1859 pa je bila papeževa vlada tamkej pregnana, in morivci so samo mladi ljudje, ki so l. 1859 še v šolo hodili, ali so jo bili pa komaj zapustili. Zakaj ne povedo pravega vzroka? Ker bi morali zatožiti neprenehano prekucijo, kateri so oni in laška vlada hvaležni za svojo eksistenco. Ko bi se pod papeži v cerkveni državi to zgodilo, kar se danes godi po vsi Italiji, bilo bi liberalno časnikarstvo pridigovalo križarsko vojsko. Tako pa je delo puntarske vlade, in zato se štejejo očeto- in detomor, samomor, vsakteri drugi mori in ostudnosti, rop, goljufija, tatvina, kriva prisega in druge pregrehe v zadnji tretjini devetnajstega stoletja k civilizaciji, k napredku, k razvitku ljudstva, k prostosti! S pravo slastjo pripovedujejo „liberalni“ laški listi ostudne fakta, in jih raztezajo, da se človeku lasje jezijo. Tako n. pr. je umorila pri Frosinoni nesrečnica lastno dete, in eden nesramnih listov rimskih zagovarja detomorko in bi njeno zločinstvo rad drugim podtikal, ker je neki ta reva čedna oseba pri 22 letih, katero je le strah pred sramoto naganjal k hudodelstvu. Za grozovito nenaravnost pri tem početju lastno dete z nožem zbadati in umoriti, za to se sodba „liberalnega lista“ nič ne meni. To je sad „liberalizma.“

Iz **Madrida** se poroča, da republikanci so se polastili Laguardie, iz katere so se Karlisti umaknili. „Iberia“ pravi, da Francoska hoče strogo čuti nad tem, da se Karlistom prek Pirenej ne bode pošiljalo streljivo.

V južni **Ameriki** upora še ni konec. Na čelo upornikov bode boje stopil general Mitre. Rivas maršira proti Buenos-Ayresu.

Deželni zbori

Deželni zbor kranjski. Deveta seja 12. t. m. se je pričela že ob devetih. Na dnevnem redu je bilo 12 točk. Prva: poročilo finančnega odseka o računskih sklepih zakladov kranjskih ustanov za l. 1873 se sprejme brez ugovora; pri drugi: poročilo šolskega odseka o načrtu postave za odpravo učnine in premembo §§ 45. in 46. postave od 29. apr. 1873 in o peticiji ljubljanskega mesta — opomni poslanec dr. Schrey, da ljubljansko mesto potrebuje za šolske namene mnogo denarja, da bi toraj v Ljubljani ostala šolska priklada 20% ali vsaj 15%. Ta predlog pa ne obvelja. Ravno tako govori ta še mladi poslanec pri tretji točki: poročilo šolskega odseka o načrtu postave za vravno prineskov iz zapuščin v normalno-šolski zaklad, in predlaga nek pristavek, ki pa ne obvelja, marveč vse te točke in tudi poročilo šolskega odseka o načrtu postave poslanca Adolfa Obreze o davščinah za javne ljudske šole se sprejmó po odsekovem nasvetu.

Poslanec Langer poroča v imenu šolskega odseka o peticijah društva učiteljev za večje plače in učiteljskega shoda o pravici krajnih šolskih svetov, predlagati kandidate za učiteljske službe. Zarad prošnje učiteljev za povikšanje plače se vname živahen razgovor, kterege se vdeleže poslanci Gariboldi, Zarnik, vladni zastopnik, Razlag, dr. Bleiweis, Dežman in se vé da dr. Schrey. Poročevalec Langer je predlagal, naj odbor sklene, da se prošnja učiteljev zavoljo slabega denarnega stanja dežele za zdaj ne more še uslišati. Ta predlog je bil konečno sprejet z dostavkom dr. Zarnika: deželni zbor izreče, da posel občinskega tajnika se zloga z dostojnostjo učiteljskega stanu; predloga g. Gariboldija, ki je hotel, da se povikša tistim učiteljem, ki imajo zdaj po

400 gld., plača do 500 gld., — in dr. Schreya, ki hoče učiteljice nastaviti tam, kjer učiteljev ni, pa sta sijajno padla, za prvega ni glasoval nobeden, za drugega le 5 poslancev. Več o tej zanimivi debati v prihodnjem listu.

Ko je dal deželni glavar prebrati še interpelacijo dr. Poklukarja, zakaj da se na kolodvoru Rudolfove (gorenjske) železnice še zdaj ne sprejemajo ljudje in blago, dasiravno se je v deželnem zboru pritožba zarad tega že lansko leto slišala, — se po predlogu dr. Costa seja sklene.

Danes ob devetih se začne 10. seja.

V štajarskem zboru je Reuter interpeliral o vstanovi novega sodnijskega okraja na slov. Štajarskem, Dominkuš o nemškem jeziku v slovenskih ljudskih šolah, Seidl pa o vravnani duhovske šole. Ces. namestnik je naznanil, da se ima zbor 15. okt. skleniti.

V tržaškem zboru so hoteli 9. t. m. obravnavati novi volilni red, pa manjkalo je toliko poslancev, da zbor ni mogel sklepati.

V moravskem zboru je dr. Pražak s 24 tovariši predlagal cesarju poslati adresu in to reč izročiti odboru 9 udov. Adresini načrt našteva več pritožeb, govori o umetnih večinah raznih zastopov, omenja nevarnosti direktnih državnih volitev in zlasti nasprotuje spremembi moravskega deželnega reda od l. 1872. Predlog pride ta teden na dnevni red.

V dalmatinskem zboru je Klaič vlado vprašal, če jo je volja spolniti želani sklenjeno postavo o vpeljanju slovanskega učnega jezika. Vladin zastopnik je odgovoril, da postava se bode predložila ministerstvu. Pri razpravi o razdelitvi srenjskih pašnikov, ki se dajo obdelovati, se je sklenilo, da v razdelitev mora razun srenje privoliti tudi deželni odbor.

V gališkem zboru so rusinski poslanci vlado vprašali, zakaj se na učiliški izobraževalnici v Lvovu noben predmet ne predava v rusinskem jeziku in zakaj se v deželni šolski svet ne pokliče primerno število rusinskih učiteljev. Tudi je zbor v neki resoluciji vladi priporočal odpraviti sodnijsko revščino na Gališkem, pomnožiti število sodnijskih vradnikov in kazni za nekatere prestopke poostriti.

Predarelski zbor je sprejel že omenjeno resolucijo o slabih nasledkih neposrednih državnih volitev. Vladin zastopnik je rekel, da se vlada za to resolucijo ne bode zmenila in da le zarad tega ne razpusti zbora, ker ta demonstracija ni nevarna, potem pa je šel iz zbornice.

Izvirni dopisi.

Iz Radoljce, 10. oktobra. Zmaga je naša, gospod Luka Robič, naš kandidat, je voljen! K volitvi je prišlo izmed 51 volilcev jih 42, in od teh je dalo 37 g. Robiču glasove, 5 pa jih je volilo „iz prijaznosti“ okrajnega glavarja Wurzbacha. Slava gorenjskim volilcem, da so se skazali zopet — kakor pri volitvi grofa Hohenwarta — možake, na ktere se more domovina zanašati, na nje ponosna biti! Slava jim pa tudi, da so si izbrali moža, kateri bo njihovo zaupanje gotovo opravičil — ne kakor n. pr. dr. Razlag, ampak kakor katolišk narodnjak ali naroden katoličan, ki je! Vrh tega bo dobra delavna moč za naš deželni zbor. Gorenjci, slava Vam!

V Ribnici, 27. sept. Po prijaznem naključji sem ta dan, 18. nedeljo po binkoštih — nazoč bil, kadar so preč dekan g. M. Skubic v novi cerkvi blagoslovili nove orglje, ktere so koj potem mogočno zadonele, in po primernem ogoyoru čislanega rojaka g. K.

Kluna in zdatnem darovanji ljudskem so veliko mašo služili župnik g. B. Lenček, da so na krepki glas znanega pevca krepko odmevale spet orglje. Pa so se tudi potrdile, in umetnik g. Goršič se ponašati sme s tem svojim novim delom, to bila je občna sodba. Mehanika je izvrstna, izdelava lična; vse delo ima 26 spremenov, v poglavitem delu 12, v pedelu 7, v zgornjem spet 7. Slava njemu! priporočba občinstvu! Cerkev nova in veličastna stoji prosto in po zidavi in notranji dosedanji opravi prevzela me je jako. Stranska kora mi od spredej nista vseč; bolj dopadla sta mi od zadej, in morda sta cerkvi vsi potrobna podpora. Bolj prijazna bota tudi od spredej, kadar dobita primerno omrežje, da ljudem ne bota služila v kako nepotrebno zavetje. Všeč mi je v novi cerkvi to, da so altarji kamniti, sprelepo delo vdove Tomanove, da si so le trije, ki se v dobrem stanu tim lože ohranijo. Kar je veliki poglavitno iz nabrežinskega marmorja ponosno izdelani premalo, sta pa stranska po razliki in mnogoterosti svoji dokaj živa ljudskim očem. Kar mora strašilo sedanjemu liberalizmu biti, je pač to, da cerkev stane že zdaj čez 90.000 in da je po modri ter ljubeznjivi voditvi sedanjega g. dekana nekaj že poplačana, nekaj pa z vzajemno pomočjo v kratkem bode. Slava vernim Ribničanom in njihovim ljudomilim voditeljem ter vsem blagim dobrotnikom! —

Iz kočevskih hribov, 10. okt.

(Nekaj o našem šolstvu.) Vsaki čas ima svoja opravila, počitnice šolske tudi. Ta veseli čas so učitelji porabili za zborovanja, v katerih so, ako pazljivo prebiraš časnike, zopet odločno pokazali, da so trohnjeno orodje v rokah svojih „poštimačev.“ Naj dostavimo k drugim opazkam učiteljskih zborov tega leta še mi prezalo ilustracijo učiteljskega zbora v Ribnici, ki le površno ogledan in sojen po besedah njegovega predsednika, c. k. inšpektorja, glasno spričuje notranjo ničevnost učiteljskih zborov, takošnih namreč, kakoršen je bil v Ribnici, v katerem se sosebnost iz predsednikovih besed spozna, da ta zbor bil je le zarad tega, ker je moral biti. Ne bomo se spuščali v zborovanje, le inšpektorjeve besede hočemo nekoliko prerešetati.

28. sept. 1874 bil je sklican shod učiteljev kočevskega okraja v Ribnici; vdeležilo se ga je 22 učiteljev. Zbor je trajal od 9. do 1. ure popoldne. C. kr. okrajni nadzornik je pričel zbor s pozdravom do zbranih učiteljev, ter jim naznanil, da se je letošnje leto po svojem „vizitiranju“ prepričal „eines bedeutenden Fortschrittes, obwohl bezüglich der Schulmatriken, der Bibliothek, des Obst- und Kindergartens noch manches zu wünschen wäre.“ — Te besede bodemo nekoliko prerešetali in pokazali svetu, kako se je z njimi g. nadzornik opeknel.

Prašamo vas, g. nadzornik, prav odkritsrčno, kolikokrat ste pa letošnje leto in poprej šole po svojem okraju s svojo mogočnostjo počastili? Ali ste že pozabili, da Vas je okrajni šolski svet kočevski s silo pripravil, da ste vsaj enkrat obiskali svoj okraj, — če celega, nam ni dobro znano, — ker drugače ni mogel poslati svojega „Bericht-a“ v Ljubljano? Ali kaže ta čin ljubezen do šole? In dalje nikakor ne umemo, kako si upate govoriti o „Fortschritt-u“? Ako ste vi slepi, menite, da je potem vsaki drugi tudi? Ali še veste, o kateri uri ste vi navadno pri svoji inšpekciji v šolo dohajali? in koliko časa ste se pri otrocih pomudili? Slišali smo namreč prav iz gotovih virov, da v mnogo krajih ste prišli v šolo o času, ko so otroci že davno pod hruško

igrali, in ste le z učenikom samim kako besedico spregovoriti zamogli; kako toraj po takem ravnanju upate očitno govoriti o „Fort-schritt-u“? Ali vam je morebiti že to „Fort-schritt“, če je bila šolska soba tu in tam prebeljena, ali pajčevina iz nje odpravljena? Mogoče. Toda strah pred učitelji (kaj ne?) je bil, ki vam je te besede izcimil, strah, da bi vas oni očitno ne osramotili, ako bi jih bili vi grajali. Hic Rhodus! —

Nadalje govorite o „Schulmatriken.“ Vemo sicer predobro, da dandanašnji inšpektorji le po „matrikah“ in „katalogih“ cenijo in sodijo učnike, in v tem smo prišli do spoznanja, da ste tudi vi v njihovi vrsti.

Pri tej stvari nam pride na misel šaljiva govornica, da je nekdanj c. kr. „fajtar“ rekel svojemu častniku: „Herr Lieutenant! Wir Chargen müssen zusammenhalten.“ Radovedni bi bili k vam v šolo pogledati in se posebno v vaš katalog, in bi vas po tem kopitu pretehtali. —

Dalje govorite vi o „Bibliothek-i,“ von der hie und da noch etwas zu wünschen wäre.“ — Gospod inšpektor! o tej reči vam mi lahko nekoliko postrežemo. O eni takih bukvarnic je nekdo šaljivo rekel, da bi pač bukvice iz nje izposojeval, ko bi kaplane za šolarčke imele, kajti hrana iz onih bukev ni za mladost niti glede razuma, niti morale. So pa šolske bukvarne iz najbolj gotovega vzroka prav nepotrebne, in zakaj? Neki župan tukaj na kočevski zemlji je odgovoril učitelju svojemu, ki mu je prigovarjal napraviti vsaj nekoliko knjig za bukvarno, da se ne bi tresel pred inšpektorjem, da naj učitelj najpoprej svoje učence uči „Fibel“ ter jih nauči brati, ker ima srenja premalo denarjev, da bi kupovala knjige za môle, kateri njim že tako dovolj škode pri žitu delajo.

In res je smešno, kar dandanes kvasi o šolskih bukvarnah. Cele kôpe knjig bi radi potisnili po šolah, ker menijo menda, da bodo otroci učenost iz njih zajemali, če tudi dobro brati ne znajo. O nekem kraju smo slišali, da otroci po 4 leta v šolo hodijo, pa se še brati ne nauče, pa da nekateri dečki ali deklice v 3 ali 4 letih še vsih čerk ne poznajo! Čemu tedaj, gosp. nadzornik, bodo v takih krajih bukvarnice, po katerih vi toliko zdihujete? Da so te besede istina, lahko bi se prepričali sami, ako bi bili o pravem času prišli „inšpicirat“ in večkrat. Tako namreč se govori in poredno govori; pa včasih sem slišal: Vox populi vox Dei.

In slednjič želite „etwas zu wünschen bezüglich des Obstgartens und besonders des Kindergartens“ — Da o „Obstgarten“ govorite in o slabih takih vrtilih tožite, vam sem ter tje pritrdujemo, da pa vi na deželi kvasite o „Kindergarten,“ ne umemo. Saj ste tudi s kmetov. Ali ste mar pozabili, po kakem „Kindergarten-u“ se gorenjski deček igra in muhe lovi? Prej ko končamo, še nekaj. Kot vvod k obravnavi pri učiteljskem shodu je neki učitelj svojega c. k. inšpektorja trnjevo šibal. Akoravno se nam tako dejanje nekoliko kosmato in malotaktno dozdeva, vendar je učitelj imel prav. In kaj mu je očital? Rekel je, da je „Plan der heurigen Conferenz wenig gelungen.“ Zakaj? Še le teden poprej so dobili učitelji vprašanja, ktera se bodo pri shodu obravnavala; njemu, pravi, navalil je c. kr. inšpektor celih 6 vprašanj, drugima dvema tovarišema po 1, drugim učiteljem pa nobenega, za troje vprašanj pa celo „referenta“ ni postavil. Iz tega sklepa govornik, da c. k. inšpektor ves ta shod kot „bagatelle“ spoštuje.

Gosp. inšpektor je pri teh besedah morda zagodrnjal, rekel pa nič ni.

V razpravo dalje nečemo segati, kajti dovolj jasno smo dokazali, da je kočevski c. k. šolski inšpektor eden naj bolj vnetih za — šolo? oh kaj še! za — 400 gld., ktere s tolikim trudom iz c. kr. davkarije v kočevju v svoj žep spravlja. Slednjič vam pa, gosp. inšpektor! prav po domače svetujemo, da odložite ta svoj posel, za ktereга nikakor niste sposobni; nezasluženi, pa vendar spravljeni denarček vam bo enkrat nekoliko težek, če vam je sploh znan nauk o „restitutio“ in prepustite to delo drugemu, ki bode sicer v ravno tisti rog trobil kot vi, le s tim razločkom, da bo vsaj o takem času hodil po šolah, ko ne bodo v njih samo muhe, ampak tudi šolarji, in ki bo morebiti večkrat pridrdral ali primahal kakor vi. Če vam je kaj za omiko mar, ubogajte. —

Domače novice.

Ljubljana, 13. oktobra.

(Še nekaj o dr. Razlagu.) Dopisun „N. fr. Pr.“ se telegrafično zelo huduje nad tem, kar smo zadnjič o dr. Razlagu rekli, in pravi, da ga je „Slov.“ zasmehoval. Ali ni Razlagov izgovor: „Vsak naj sam za-se skrbi, da narodnosti ne zgubi ali da si jo ohrani“, res tako grozovito brezumen, da mora vsak pametni človek strmeti nad tako logiko? Po teoriji dr. Razlaga bi ne imeli tisti naši možje, ki so nam narodnost hranili, branili, zbujevali in netili, prav nobenih zaslug, kajti vsak naj sam hrani, varuje in goji svojo narodnost, in oni možje so se le po nepotrebnem vtikali v to, za kar jim ne gre skrb, toraj le čas tratili. Čemu se potezamo mi za pravice naroda, čemu za narodno šolo? Vsak naj za-se skrbi za to. Čemu imamo poslance, deželne in državne? Vsak prvotni volilec naj skrbi za-se, da ga ne potujčijo. Čemu imamo slovenske časnike, ki si prizadevajo pri ljudstvu gojiti in vtrjevati narodno čutje? Vsak naj ga sam za-se goji in vtrjuje. Ali da govorimo „ad hominem“: Čemu so volili Gorenjci dr. Razlaga za poslanca? Vsak naj bi sam za-se potezal se za svoje pravice, varoval svoj blagor, in — primaruha! — tu bi bilo zadnje res bolje, kajti dr. Razlag se ravna, kakor je čutiti, res po tem izreku, on skrbi sam za-se in si skuša ohraniti — vladno prijaznost. Menda bodo mladoslovenci vendar enkrat spregledali in otresli od sebe moža, ki res sam za-se skrbeti hoče. Morda bi bili potem spravi nekoliko bliže.

(Ubogi „Narod“) celo v Rusiji iše zavora za svoje grehe in neodpustljiva zadolženja med in nad Slovenci, kakor da bi kak inozemec, ki je v našo deželo pokukal, okoliščine bolje vedel, kakor mi domačini. „Narodovega“ in mladoslovenskega početja ne more nihče umiti, naj pride iz Arabije ali Sibirije, z apnenom ali pa lužnato vodo. Raztrgali so nas „mladi“, veljavo našo so zmanjšali, potujčevalcem so nove šibe za nas v roke dali, oskrunili so naše mlado slovstvo, sramotili prvo svetinjo našega naroda in s tem neznansko oslabili njegovo moralčno moč. To je njih zasluga. To vé vsak, kdor nalašč ni slep.

Bivši ruski konzul na Reki, L. Berezin, je boje v petrograjskem dnevniku „Sin otečestva“ popisoval borbo med „staro“- in „mladoslovenski“. Kako lažljivo podučen pa je bil Berezin, kaže zraven družega ravno tudi ponavljanje „Narodovih“ psolv: o „klerikalcih“, „jezuitskimi sredstvi“, „fanatizmu staroslovenscev“, „jezuitski druhali“, „rajši nemškutarja

nego liberalnega Slovenca“ itd. — vse tako, kakor bi bil g. Berezin „Narod“ prepisoval. Kakor „paradokсна“ je reklama za „Narod“, „Sočo“ in „Tednik“ in napad na „Novice“ in „Slov. Gosp.“ v tem spisu, tako smešen je stavek: „Bili so pod enimi in istimi voditelji, da-si so bili v preverjeni ločeni glede religioznih in drugih načel. Eni so verovali (!) v neločljivost cerkve in države, a progresisti so trdili nasprotno.“ — Ravno tisti „čes-naprejci“ pa nočejo ločitve cerkve od države, ampak podjarmljenje cerkve, šole itd. pod državo in s tem ravnosledno delajo za zmeraj večjo moč ponemčevanju, za zmeraj hujše tlačenje cerkve, svobode in slovenskega napredstva.

Razne reči.

— Novo cerkev v Zagorji bodo mil. knez in škof 25. t. m. posvetili.

— V mariborsko semenišče sprejetih je letos 9 bogoslovcev; 2 sta iz varaždinske gimnazije, ostali iz mariborske, iz celjske pa ne eden! Živ dokaz, kakošen duh da je za prejšnjega ravnatelja šinil med dijake. Bog daj modrega, značajnega novega direktorja! „S. Gosp.“

— Gornji železni most v Gradcu je postal s 1. okt. lastina graškega mesta ter ni treba pešcem več mostovine plačevati.

— Spremembe v lav. škofiji. Prestavljeni so čč. gg. kaplani: Verk Hen. v Koprivnico, Rubin Juri k sv. Hemi, Kočvar Jož. k sv. Frančišku v Stražah.

Listnica opravištva.

Č. g. J. K., kapl. v K. Reki: Tudi mi z Vami obžalujemo, da je tako; verjeti pa smete, da smo po prejetem naznanilu in s spremenjenim naslovom vsak list poslali.

G. J. J. na M.: Hvala za dopis: „Wird nicht angenommen!“ „Slov.“ nima škode, bodi si že, da ste „Narodovec“ postali, ali da je kaj družega vzrok temu. Nimajte pa znabiti kakega dobrega prijatla v okolici? Ozrite se malo proti severu!

Eksekutivne dražbe.

15. okt. 3. Jan. Hut-ovo iz Skrila (353 gl.) — 3. Jan. Frice-vo iz Nem. Loke (450 gl.) — 1. Jak. Papež-ovo iz Vasi (320 gl.), obe v Kočevju. — 2. J. Karl-ovo (2500 gl.) — 2. Fr. Bregar-ovo iz Pregrada (500 gl.), obe v Zatičini. — 1. Ant. Dobrave-ovo iz Breğa (1190 gl.) v Vel. Lašičah. — 2. Mat. Jaakovič-ovo iz Matene v Ljubljani. — 3. Fr. Vovk-ovo v Zatičini. —

16. okt. 3. Tereze Rizzoli-jeve hiša in vrt (2000 gl.) v Novomestu. — 3. Fil. Jak. Žarž-ovo s Slapa (1070 gl.) v Vipavi. — 2. Mark. Rozman-ovo iz Krašnje (565 gl.) v Metliki. — 2. J. Furlan-ovo s Slapa (2200 gl.) — 2. Fr. Nabrgoj-ovo iz Podgriča (1960 gl.), obe v Vipavi. — 3. Jak. Primšar-ovo; — 3. Jak. Požar-ovo iz Št. Petra, obe v Postojni. — 1. Ant. Stegu-ovo iz Brezja (1770 gl.) v Senožečah. — 1. And. Benčič-ovo iz Spodnjega Semona v Bistrici. — 3. J. Pestelj-ovo iz Podrage (2530 gl.) v Vipavi. — 1. Jan. Žarn-ovo (418 gl.) v Krškem. — 1. J. Derganč-ovo (1940 gl.) v Metliki. —

Telegrafične denarne cene

12. oktobra.

Papirna renta 69.95. — Srebrna renta 73.90. — 1860letno državno posojilo 107.50. — Bankine akcije 983 — Kreditne akcije 240.50. — London: 100 10. — Srebro 104.—. — Ces. kr. cekini —.—. — Napoleon 8.85.

Prememba stanovanja.

Primarij dr. Pestovnikova stanuje zdaj v kolodvorskih ulicah nasproti Kleinmayerjevi tiskarni in ordinira od 2—3 popoldne. (53—1)